

взаємодіють. Розвиненість, взаємодія та взаємодоповнення економічних рівнів є запорукою стійкості, динамічності та ефективної результативності системи. Здатність комплексно, адекватно і своєчасно реагувати на зміни навколишнього середовища свідчить про мобільність економічної системи.

Основою ринкової економіки є пріоритетний розвиток в умовах багатоманіття форм власності різновидів приватної власності. Вона реалізується через найбільш повну взаємопов'язану систему економічних прав, визначених відомими західними економістами ще на початку 60-х років нашого століття: право володіння, тобто право виключного фізичного контролю над благами; право користування, тобто право застосування корисних властивостей благ для себе; право управління, тобто право вирішувати, хто і як буде забезпечувати використання благ; право на доход, тобто право володіння результатами від використання благ; право суверена, тобто право на відчуження, споживання, зміну або знищення блага; право на безпеку, тобто право на захист від експропріації благ і від шкоди з боку зовнішнього середовища; право на передачу благ у спадок; право на безстроковість володіння благом; заборона на використання способом, що наносить шкоду зовнішньому середовищу; право на відповідальність у вигляді стягнення, тобто можливість стягнення блага на сплату боргу; право на залишковий характер, тобто право на існування процедур та інституцій, що забезпечують поновлення порушених повноважень.

Список використаних джерел:

1. Національна економіка: Начальний посібник./ Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедева В.К.- К.: Центр учбової літератури, 2011.-280 с.
2. Курс економічної теорії: Навчальний посібник./ За ред. С.І. Архієреєва, Н.Б. Решетняк.- Харків: НТУ, 2010.-331 с.

Левицький Віталій

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

КОНЦЕПЦІЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Історичний досвід світової економіки підтверджує, що держава була вимушена втручатися в економічні процеси. Але ступінь цього втручання на окремих етапах розвитку товарного виробництва був неоднаковою. Тобто, у всіх економічних системах держава регулює економіку. Таке втручання було зумовлене самим існуванням держави та необхідністю вилучення значної частини суспільного продукту для покриття

загальнодержавних витрат, пов'язаних з утриманням апарату чиновників державної влади, армії, поліції тощо. Вилучення та перерозподіл вимагали від держави створення відповідного законодавства, яке б охороняло державні інтереси і визначало обов'язки всіх членів суспільства щодо держави.

Ринковий механізм регулює найважливіші параметри економічного розвитку. Він об'єднує виробників і споживачів в єдину економічну систему, підпорядковує виробництво вимогам задоволення суспільних потреб через платоспроможний попит. Також стимулює розробку та впровадження у виробництво науково технічних досягнень, зменшення витрат, підвищення якості товарів, постійне розширення їх асортименту, що в кінцевому підсумку забезпечує підвищення продуктивності суспільної праці. Виконує велику селективну функцію серед товаровиробників, завдяки чому із товарного виробництва вибувають ті господарські суб'єкти, результати діяльності яких не відповідають сучасним вимогам.

Система вільного ринку формується під впливом двох макроекономічних концепцій – кейнсіанської та монетаристської. Монетаризм ґрунтується на кількісній теорії грошей, які значно та безпосередньо впливають на економіку. Монетаристи вважають, що система вільного ринку забезпечує макроекономічну стабільність на підставі конкуренції (за умови, що держава не втручається у функціонування економіки); незначне збільшення грошової маси (3 – 5% за рік) сприятиме економічному зростанню, збільшення понад 5% може спричинити підвищення цін, зменшення грошової маси нижче 3% може зумовити спад виробництва; зростання виробництва повинно становити 3 – 5% за рік. Збільшення грошової маси, що випереджає збільшення обсягів виробництва, є причиною довготривалої інфляції.

Згідно Д. Кейнса, динаміку національного доходу і зайнятості визначають обсяг споживчих видатків населення, державні закупівлі та чистий, експорт. Визначальну роль у цьому разі відіграють видатки населення (які залежать від його доходів) та інвестиції.

Кожна із концепцій має позитивні і негативні характеристики. Як засвідчує досвід багатьох держав, монетарний підхід є найпридатнішим для використання в умовах розвинутого ринку за наявності високого рівня розвитку, а кейнсіанський – у період становлення ринку, коли найдоцільнішим є активне, втручання держави у розвиток соціально-економічних процесів і насамперед довгострокове регулювання економіки. Кейнсіанська концепція стабілізації домінувала в повоєнний період у розвинутих країнах Європи, що мали зруйновану економіку. Останніми десятиріччями, коли економіка стабілізувалася, у США почали дедалі більше схилитися до монетаризму, в Японії ж з повоєнного часу і сьогодні простежується кейнсіанський підхід до управління економікою.

Сучасна економічна політика України повинна ґрунтуватися на раціональному поєднанні елементів обох концепцій – кейнсіанства та монетаризму. Однак, простежуючи

лінію економічної політики уряду України і законодавців, можна зробити висновок, що вони дотримуються монетаристської концепції.

У країнах з монетаристською орієнтацією, як звичайно, частка податків у валовому прибутку фірм коливається від 25 до 35%, у країнах, де переважає кейнсіанська політика, – від 34 до 45%. В Україні ж з монетарними методами впливу на процес економічного розвитку питома вага податків досягає такого рівня (за деякими оцінками до 80 – 90%), за якого легальний бізнес стає нерентабельним.

У розвинутих країнах базовими елементами механізму координації системи господарства є ринок і держава. Важливе практичне значення має проблема їхнього раціонального співвідношення, яке не є сталим і залежить від багатьох умов: рівня економічного розвитку, специфіки виробництва, менталітету нації та ін. Ось чому практично неможливо розробити модель співвідношення між ринковим і державним механізмами координації національної економіки, яка була б спільною для всіх країн. Обидва механізми мають свої переваги і недоліки, а тому головним завданням держави є раціональний розподіл функцій між ними. Держава регулює ті сфери і процеси, які ринок виконує недостатньо ефективно або не в змозі координувати взагалі.

Ринкова економіка не захищена від таких негативних явищ, як неповна зайнятість населення, циклічність економічного розвитку, монополізм, нестабільність рівня цін, несправедливий розподіл доходів. Є сфери діяльності, які не завжди вигідні для приватного бізнесу – наука й освіта, охорона здоров'я, оборона, охорона довкілля. Є також сфери, де ринкові механізми спрацьовують або із запізненням, або не спрацьовують зовсім (зокрема, це стосується ринку робочої сили). Багато економічних проблем мають соціальний і політичний характер, і втручання держави для їх вирішення є обов'язковим. Визначальними завданнями держав з розвинутою ринковою економікою є такі: забезпечення високого рівня зайнятості населення; сприяння стабільним темпам зростання національного виробництва та високій його ефективності; підтримка стабільного рівня цін; перерозподіл доходів на користь найменш захищених груп населення; сприяння розвитку раціональних зовнішньоекономічних зв'язків. Виконати ці завдання можна за умови широкого розвитку вільного підприємництва, що потребує відповідної законодавчої бази, зокрема, щодо захисту прав власності, боротьби з монополізмом. Держава регулює грошовий обіг, забезпечує стійкість національної валюти, регулює взаємовідносини між підприємцями і найманими працівниками і, головне, гарантує безпеку національної економіки. Із розвитком суспільства та вдосконаленням структури національного виробництва роль держави посилюється. На сучасному етапі держава виконує соціальні функції; регулює соціальні процеси (визначає

мінімальні розміри заробітної плати, підвищує рівень зайнятості, матеріально забезпечує безробітних тощо).

Таким чином, економічна діяльність держави охоплює всі форми і засоби реалізації економічних цілей і завдань. Економічна політика держави – це конкретніший прояв економічної діяльності, організація й упорядкування економічних процесів відповідно до раніше визначених цілей. Економічні функції держави – це конкретні напрями здійснення економічної діяльності (політики) держави. Ці функції потрібно розглядати за двома напрямками: по-перше, держава є суб'єктом власності і підприємництва та регулює державний сектор національної економіки; по-друге, держава регулює недержавний сектор економіки (є щодо нього зовнішнім суб'єктом регулювання) і національну економіку в цілому. Механізм державного регулювання економіки – це сукупність різноманітних важелів, інструментів, за допомогою яких держава веде економічну діяльність. Інструментарій державного регулювання різноманітний. Найважливішими є економічні та адміністративні методи.

Список використаних джерел:

1. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. Посібник / Д.М. Стеченко. – К.: МАУП, 2000. – 176 с.
2. Михасюк І, Мельник А., Крупка М., Залога З. Державне регулювання економіки / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога. – ЛНУ ім. Франка, Львів: “Українські технології”, 1999. – 640 с.
3. Стельмащук А.М. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник / А. М. Стельмащук. – Тернопіль: Астон, 2001. – 362 с.

Піняк Ірина

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний світ переживає складний період радикальних трансформацій, неоднозначних за своїми наслідками, які зачіпають основи економічних систем різного рівня, що виявляються в зниженні системної стійкості і супроводжуються кризовими явищами в різних сферах життя соціуму. Причому трансформація, яка ототожнюється з процесом просторово-часового переходу соціально-економічної системи від одного стану до якісно іншого функціоналу і організаційно-інституційної структури, в якості трансформерів